

mgr Milena Wojtyńska-Nowotka, *Słownictwo „Rozpraw literackich”*
Maurycyego Mochnackiego – streszczenie

Dysertacja została poświęcona analizie słownictwa „Rozpraw literackich” M. Mochnackiego, poprzez co usytuowała się w nurcie badań historycznoliterackich poświęconych XIX-wiecznej polszczyźnie.

Główną przesłanką do pochylenia się nad wskazanym w tytule rozprawy dziełem krytyka literackiego epoki romantyzmu był brak publikacji z dziedziny językoznawstwa, które za cel postawiłyby sobie opisanie idiolektu twórcy podstaw polskiej estetyki. Fakt, że język autora „Myśli o literaturze polskiej” nie doczekał się do dnia dzisiejszego monografii, otworzył możliwość poszerzenia zbioru prac z zakresu XIX-wiecznej leksyki o kolejną pozycję. Dokonane zbadanie warstwy leksykalnej „Rozpraw literackich” pozwoliło na opisanie (w wyznaczonym zakresie) idiolektu Maurycyego Mochnackiego i na udzielenie odpowiedzi na pytanie, jakie ogólne zjawiska, procesy i tendencje rozwojowe języka znalazły odzwierciedlenie w wybranym dziele.

Celem szczegółowym dysertacji było wnikliwe rozpatrzenie wyekscerpowanego materiału pod kątem słowotwórczym i semantycznym, co miało stać się podstawą znalezienia odpowiedzi na pytanie: w jakim stopniu badany wycinek słownictwa był nowatorski na tle epoki? Dokonana analiza miała także służyć obserwacji, w jaki sposób i w jakim czasie zasób leksykalny reaguje na przełomowe zmiany kulturowe dokonujące się w świecie zewnętrznójęzykowym. W ramach postępowania badawczego przedstawione zostały liczne dane statystyczne, które dla językoznawców, a zwłaszcza zajmujących się XIX-wieczną polszczyzną, mogą stać się podstawą komparatystyczną i mogą znacząco przyczynić się do opisu głównych tendencji rozwojowych języka polskiego w okresie romantyzmu przedlistopadowego.

Analiza zaprezentowana w ramach postępowania badawczego objęła słownictwo pozyskane w rezultacie ekscerpcji całkowitej „Rozpraw literackich”, czyli rozpatrzone zostały wszystkie części mowy. Wyekscerpowana leksyka złożyła się na „Słownik «Rozpraw literackich» M. Mochnackiego” (publikacja w przygotowaniu do druku).

Rozprawa doktorska składa się z siedmiu rozdziałów. Pierwszy z nich poświęcony został krótkiemu przybliżeniu osoby pisarza oraz bardzo ogólnemu omówieniu tematyki artykułów składających się na „Rozprawy literackie”. Rozdział drugi odnosi się do stanu

badania oraz do zagadnień teoretycznych związanych z zagadnieniem języka osobniczego. Rozdział trzeci zawiera omówienie przyjętej przeze mnie metodologii. Czwarty rozdział jest wynikiem klasyfikacji genetycznej wyekscerpowanych leksemów i zawiera analizę słowotwórczą wyrazów rodzimych oraz wyrazów obcego pochodzenia. Piąty rozdział koncentruje się na rozpatrzeniu pozyskanego słownictwa przez pryzmat znaczeniowy przy wykorzystaniu schematu pól leksykalno-semantycznych. W rozdziale szóstym dokonano analizy leksemów z punktu widzenia ich frekwencji. W siódmym rozdziale przeanalizowano zasób leksykalny „Rozpraw literackich” przez pryzmat poświadczeń w wybranych słownikach języka polskiego. Ostatnią częścią dysertacji uczyniono podsumowanie i wnioski. Praca została zaopatrzona w „Aneks”, w którym zawarto zestawienia statystyczne.

Dysertacja wpisала się w nurt badań strukturalistycznych. Ze względu na bardzo krótki okres (1825–1830), w którym zostały napisane artykuły składające się na „Rozprawy literackie”, posłużono się przede wszystkim metodą synchroniczną. Jednakże jako metoda uzupełniająca często wykorzystywane było podejście diachroniczne, co pozwoliło na wysnucie wniosków o szerszym zakresie merytorycznym.

Wyekscerpowane słownictwo ukazane zostało z różnych perspektyw badawczych. Znalazły się tu analizy poczynione z punktu widzenia historyczno-językowego, gdyż idiolekt M. Mochnackiego starano się ukazać jako materiał obrazujący procesy zachodzące w języku polskim w pierwszym trzydziestoleciu XIX stulecia. Wykorzystano teorię pól leksykalno-semantycznych, aby opisać układ i wzajemne relacje znaczeniowe leksemów składających się na wybrane teksty, co doskonale zilustrowało aksjomat o systemowym charakterze języka. Refleksja nad słownictwem „Rozpraw literackich” pogłębiona została poprzez przybliżenie kategorii i typów słowotwórczych oraz mechanizmów derywacji wszystkich wyekscerpowanych wyrazów pochodnych, co pozwoliło na zbadanie, w jaki sposób idiolekt M. Mochnackiego był usytuowany na tle XIX-wiecznej polszczyzny ogólnej. W badaniu słownictwa posłużono się także metodą statystyczną, która pozwoliła na zestawienie uzyskanych wyników z rezultatami badań, których przedmiotem była leksyka utworów pochodzących z epoki romantyzmu i pozytywizmu.

Główną konkluzją postępowania badawczego stało się stwierdzenie, że słownictwo „Rozpraw literackich” całkowicie reprezentowało standardową odmianę XIX-wiecznej polszczyzny.

mgr Milena Wojtyńska-Nowotko